

endog som Vordnede bundne til den Grund, hvor de vare fødte, og pligtige til at antage den Gaard eller det Huus, som Huusbonden anviste dem paa sit Gods, 3—14—1 ff.

Vornehffabet blev vel ophævet ved Frd. 21de Febr. 1702; men, fornemmelig som Følge af Landets Udtømmelse ved Krigene under Frederik III, Christian V og Frederik IV, indtraadte en Periode, da Bondestandens Kaar vare saa haarde og usle, at det som oftest mere betragtedes som et Onde end et Gode for en Bondekarl, at skulle tage en Gaard i Fæste. Man fandt det derfor nødvendigt at træffe Foranstaltninger, hvorved Bønderne forhindrede fra at drage bort fra Godserne, for andensteds, i Kjøbstæderne eller udenfor Riget, at søge en bedre Lykke, hvorhos de endog directe og indirecte bleve tvungne til at antage Gaarde. Disse Foranstaltninger bleve deels selvstændigen indførte, for, som det hedder, at forebygge, at Bøndergodset skulde komme til at henligge øde, deels vare de satte i Forbindelse med den oprettede Landmilice og den Proprietairerne paalagte Forpligtelse, at stille Soldater til samme. Saaledes blev det ved Frd. 5te Marts 1731, for, som det hedder, at forhindre, at Bøndergodset skulde blive øde, og forebygge Jordegodeiernes øiensynlige Ruin og Fordærvelse, forbudet Bønderne, uden speciel kongelig Tilladelse at reise ud af Landet, og uden Huusbondens Pas og Følgeseddel at flytte til Kjøbstæderne eller et andet Gods. Den, der havde tjent for Karl i 8 Aar, og endnu ikke var istand til at paatage sig en Gaard eller en Gaardspart og samme forsvarligen dyrke og vedligeholde, kunde Proprietairen lade afleverer til Krigstjeneste til Lands eller Vands. Som Følge af den først ved Frd. 22de Febr. 1701 oprettede, for en kort Tid ved Frd. 30te Octbr. 1730 ophævede, men atter ved Frd. 4de Febr. 1733 indførte Landmiliceindretning, til hvilken Karlene skulde stilles af Proprietairerne, blev det disse tilladt at holde det unge Mandskab ved Godset, saalænge det ikke havde udgjort og efter sin Alder endnu var stillet til saadan Tjeneste. Det blev derhos ved Frd. 4de Febr. 1733 ligefrem tilkjendegivet, at Foranstaltningen ingenlunde blot havde Landets Forsvar til Diemed, men ogsaa det andet ovenmeldte Formaal,

idet Kongen ugjerne havde seet, at den Frihed, som Bønderkarlene havde bekommet ved Landmilicens Ophævelse i Aaret 1730, af dem var misbrugt til at lade Agerdyrkelsen fare og sig af Landet at forsøje og endnu dagligen derfra at undvige. I Overensstemmelse med dette Formaal blev det nye Baand, der var paalagt Bondestanden over hele Landet, Stavnbaandet, efterhaanden mere og mere udviklet og udvidet, saaledes at paa den ene Side Proprietairernes Ret til det unge Mandskab begyndte med dettes 4de Aar (Frd. 13de April 1764), og paa den anden Side Karlen end ikke blev fri ved at have udgjort sin Tid som Soldat, „da han derefter ikke maatte nedsette sig andensteds end paa det Gods, hvorfra han var udfreven og hvor han var pligtig Gaard at antage“ (Frd. 1ste Jull 1746). Herved forblev det i alt Bæsentligt, see Frd. 14de Septbr. 1774, lige til Stavnbaandets Ophævelse ved Udgangen af det forrige Aarhundrede.

De ovenmeldte Forholdsregler vare nu vistnok fremkaldte ved offentlige, for hele Staten vigtige, Diemed, men fremtraadte dog under de daværende Omstændigheder som anordnede nærmest i Godseiernes Interesse. Det var dem, der havde udvirket samme, det var dem, der under de daværende Forhold, som det hedder i Forordningen 5te Marts 1731, vare udsatte for øiensynlig Ruin og Udelæggelse, hvis Bøndergodset kom til at ligge øde, idet de derved ikke blot vilde tabe Indtagterne af dette, men heller ikke vilde kunne faae Hovedgaardene selv drevne ved det da mundværkelige Høveri, og det var derfor ogsaa dem, i hvis Hænder den hele Myndighed over Bondestanden blev lagt. De kunde stille til Soldat eller fritage derfor, hvem de vilde; den, der allerede var stillet, kunde Godseieren igjen udløse, naar han af ham fæstede Gaard, og den, der havde udgjort sin Tid og derefter ikke vilde antage Gaard, skulde endnu tjene 6 Aar, medmindre han imidlertid antog en Gaard (Frdg. 14 Sept. 1774 § 6). — Paa den anden Side blev dog ogsaa i denne Periode Lovens Forbud imod at nedlægge Bøndergaarde indskræppet og udvidet, saaledes at Godseierne ikke blot ikke maatte indbringe Bønderjorder under Hovedgaardene, men overhovedet ikke lade dem henligge øde, da det under